

MERKWAARDIG RUPSENGEDRAG

(Guido DE PRINS)

Toen ik in juli 1982 van Theo en Geert GARREVOET een zevental rupsen van Arctornis l-nigrum Müller (Lymantriidae) en een tiental eitjes van Lasiocampa quercus L. (Lasiocampidae), waarvan er 9 vlug uitkwamen en het tiende nooit, in verzorgingsopdracht kreeg omdat zij op reis vertrokken, viel het mij na een paar dagen op welk verschillend gedragspatroon deze twee soorten vertoonden in vergelijking met elkaar en met Dicallomera fascelina L. (Lymantriidae), waar ik een kweek van opgezet had. De rupsjes zijn hoogstens een drietal weken oud en hebben zich ongeveer eenmaal verveld (met uitzondering van L. quercus : nog geen enkele maal). Bij het verversen van het voedsel in de petri-schalen, waarin de drie soorten gehouden worden zolang ze klein zijn, viel mij het volgende op :

1. Arctornis l-nigrum Müller : de rupsjes zitten meestal languit gestrekt, stil op de lindebladeren of ondersteboven op het deksel. Bij beademing, wind of een lichte storing, bijvoorbeeld het voedselblad verversen, gaan ze ofwel in dreighouding staan, d.w.z. het borststuk opgericht in een scherpe hoek, het hoofd gekromd naar onder (zo blijven ze dan onbeweeglijk zitten), ofwel blijven ze plots muissstil zitten. Bij rechtstreekse aanraking, om ze op een vers blad te zetten, kruipen ze met het geduw zijwaarts mee tot ze aan de rand van het blad of de petrishaal gekomen zijn en kruipen dan naar de onderkant, ofwel -en daar had Theo mij voor gewaarschuwd - springen ze weg, soms tot 10 cm ver, met een zijwaartse sprong en soms scheiden ze daarbij een groenachtig vocht af. Ook spinnen zij bij zo'n sprong een fijn draadje waardoor ze later terug bij de voedselplant kunnen geraken. Ook de manier van eten verschilt met de andere soorten : aan de bovenkant van het blad worden kleine gaten gebeten en als de rand daarvan verdroogd raakt, gaan ze elders een nieuw gaatje eten.

2. Lasiocampa quercus L. : bij lichte storing verstoppen de rupsjes zich onder de bladrand, of ze blijven onbeweeglijk zitten. Bij grotere storing kronkelen ze zo wild en snel achteruit als alen, waarbij ze een klein, fijn draadje spinnen, ook om nadien terug bij hun voedselplant te kunnen komen. Ze eten uitsluitend aan de rand van het blad en eten er grote happen in.

3. Dicallomera fascelina L. : de rupsjes zitten gezellig bij mekaar op boven- en onderkant van eikebladeren. Bij lichte storing krommen ze zich alle tegelijk op tot halve cirkel-

tjes. Bij verdere storing laten ze zich gewoon vallen, meestal een zijden draadje spinnend teneinde terug bij de voedselplant te geraken. De eerste dagen eten ze kleine openingen tussen de nerven van het blad maar niet erdoor, enkel de bovenkant van het blad wordt afgegeten en enkel tussen alle nerven en nerfjes. Daarna komt de onderkant aan de beurt. Na 10 à 12 dagen konden ze door het blad geraken maar alle nerven bleven nog steeds staan.

G. DE PRINS : Markiezenhof 32, 2060 Merkssem.

BOEKBESPREKING

GÄTTER, W. : Insektenwanderungen, Neues zum Wanderverhalten der Insekten, über die Voraussetzungen des westpaläarktischen Migrationssystems. 15 x 21 cm, 94 p., 20 afbeeldingen, 8 tabellen. Kilda-Verlag, D-4402 Greven 1, 1981, geplakt.

De auteur bestudeerde gedurende ongeveer 12 jaar het migratiegedrag van vogels en insecten op de Schwäbische Alb. Samen met talrijke medewerkers werd gedurende 32.000 uren waarneming een hele reeks basisgegevens bijeengebracht, die aangevuld wordt met enkele reizen van de auteur naar de Sahara. Werd de Sahara vroeger beschouwd als een onoverkoombare hindernis voor de meeste trekkende insecten, is de auteur een heel andere mening toegedaan. Hij beweert dat heel wat soorten de Sahara overvliegen en dat dit gebied als een echt "migratiecentrum voor Europese trekvlinders" kan beschouwd worden.

Na een hoofdstuk gewijd te hebben aan de meteorologische factoren die het trekken beïnvloeden, tracht de auteur een nieuwe indeling van migrerende insecten op te stellen. Hij doet dit nogal op een revolutionaire manier en er zal wel heel wat kritiek komen, vooral dan vanwege zijn Duitse collega's die reeds veel publiceerden over trekvlinders in het Duitse tijdschrift Atalanta. Een ander hoofdstuk is gewijd aan de techniek van het trekken in verband met de topologische eigenschappen van het terrein en de wisselende meteorologische omstandigheden. Tenslotte vergelijkt de auteur het trekken van vogels en insecten. Een literatuurlijst, waarin men de nochtans belangrijke publikaties van B. J. LEMPKE vergeefs zoekt, sluit het boekje af.

Wie zich degelijk wil informeren over het verschijnsel van trekkende insecten, moet dit boekje zeker lezen, al wijkt het in bepaalde opzichten nogal sterk af van wat men gewoonlijk tegenkomt in dergelijke publikaties. Het is verzorgd uitgegeven.

G.D. De Prins